

Veřejnými úřady ve smyslu trestního zákona vůbec a podle článku V. zákona ze dne 17. XII. 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863 zvlášť je rozuměti toliko úřady státní a obecní, jež, jsouce na venek vybaveny mocí rozhodovací a nařizovací, jsou trvale zřízeny, aby plnily v okruhu místní a věcné příslušnosti úkoly veřejné (státní) správy. S tohoto právního hlediska nejsou o k r e s n í n e m o c e n s k é p o j i š ť o v n y veřejnými úřady a ani jimi býti nemohou již proto, že nejsou úřady státními ani obecními.

Nejvyšší jako zrušovací soud v Brně uznal o zmateční stížnosti, podané generální prokuraturou na záštitu zákona, takto právem:

Rozsudkem okr. soudu tr., jakož i potvrzujícím jej rozsudkem krajského soudu trestního, jako soudu odvolacího, pokud byl jimi obžalovaný N. N. uznán vinným přestupkem proti bezpečnosti cti podle § 488 tr. z. a čl. V. zákona ze dne 17. XII. 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863, spáchaným na Okresní nemocenské pojišťovně, jakožto veřejném úřadě, byl porušen zákon v ustanovení čl. V. zákona ze dne 17. XII. 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863 a dotčený výrok rozsudků obou stolic se zrušuje.

D ů v o d y: Uvedeným rozsudkem okr. s. tr. byl obžalovaný N. N. uznán vinným přestupkem proto bezpečnosti cti dle § 488 tr. z. a čl. V. zák. ze dne 17. XII. 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863, spáchaným tím, že dne 10. října 1928 v N. a dne 14. prosince 1928 v P. ve svém podání na zemskou správu politickou v B. a v podání na okr. s. sdělením smyšlených nebo převrácených skutečností ú ř e d n i c t v o o k r e s n í n e m o c e n s k é p o j i š ť o v n y, t e d y v e ř e j n ý ú ř a d, křivě vinil z určitého nepočetného činu, totiž z podvodných manipulací a ze snahy hmotně jej poškoditi. Odvolání, podané obžalovaným z tohoto rozsudku, bylo rozsudkem kr. s. trestního, jako soudu odvolacího, co do výroku o vině zamítnuto jako neodůvodněné, jeho důvody pak poukazují v tom ohledu prostě na rozhodovací důvody prvního soudce, které jsou v nich označeny jako správné a odpovídající jak stavu věci, tak i zákonu.

Oběma těmito rozsudky byl porušen zákon v ustanovení čl. V. zákona ze dne 17. prosince 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863, a to jednak tím, že mylně stotožňují pojem »veřejného úřadu« s úřednictvem zaměstnaným u tohoto úřadu, jednak potud, pokud v nich došel výrazu názor, že okresní nemocenská pojišťovna je veřejným úřadem podle právě citovaného zákonného ustanovení. Podotknouti sluší, že ani jeden, ani druhý z těchto rozsudků nenastiňuje právních úvah, jimiž dospěly soudy k řečenému názoru, který patrně ač neprávem považovaly za samozřejmý a právně nepochybný.

Otázka, o níž jde ve směru prvé, nevztahuje se toliko na úřady, nýbrž může se vyskytovat stejně i u jiných hromadných osob (kolektivit), které podle zvláštního ustanovení zákona (§ 492 tr. z.), mohou býti předmětem urážky, zejména u rodin, u spolků i jiných korporací. Ale právě ustanovení § 492 tr. z. ukazuje, že

čest takové kolektivity a čest jedinců v ní sdružených jsou dva podstatně různé právní statky a že tudíž nelze útok na jeden z nich prohlašovati beze všeho za napadení druhého. Je sice pravda, že vážnost kolektivity — stejně jako může býti poškozena nečestnými činy svých členů, může trpěti i tím, že její členové jsou z takových činů obviněni. Ale to ještě nestačí k tomu, aby útok na čest členů kolektivity byl beze všeho prohlášen za útok na kolektivitu samu. Vždyť může vážnost hromadné osoby utrpěti již tím, že i jen jediný její člen jest obviněn z činu zavržení hodného, takže bychom došli touto cestou důsledně k závěru, že každý útok na čest člena určité kolektivity lze stíhati jako urážku celku, tedy k závěru, jehož neudržitelnost netřeba zvláště odůvodňovati. Je zřejmé, že tu musí býti zvláštní okolnosti, ukazující na to, že útok na jednotlivce je objektivně a subjektivně také útokem na celek nebo naopak (srov. rozh. čís. 610, 1853, 3622 sb. rak. n. s. a rozh. čsl. nejv. s. sb. n. s. čís. 2396).

Z toho plyne, že oba rozsudky nižších soudů po právní stránce pochybily, pokud bez jakýchkoliv úvah v tomto směru postavily útok na čest úřednictva okresní nemocenské pojišťovny na roveň urážce samé pojišťovny jako veřejného úřadu, nezjistivše zvláštních okolností, jež by v souzeném případě odůvodňovaly tento závěr.

Touto stránkou věci netřeba se však dále obíratí proto, že okresní nemocenské pojišťovně nelze vůbec přiznati vlastnost veřejného úřadu ve smyslu zde v úvahu přicházejícím.

Pojem »veřejného úřadu« není ovšem vymezen ani v obecném zákoně trestním ani v kterémkoli z trestních zákonů speciálních, v nichž se porůznu vyskytuje, zejména ani v čl. V. shora citovaného zákona. Naproti tomu vede řada ustanovení obecného zákona trestního byť nepřímou, zároveň však nezbytně k výkladu řečeného pojmu, s nímž se názor, vyslovený v rozsudcích obou stolic, nikterak nedá uvéstí v soulad. Významnými jsou v tom ohledu již ustanovení §§ 65, 76 a 309 tr. z., v nichž je vesměs řeč o s o u d e c h n e b o j i n ý c h v e ř e j n ý c h ú ř a d e c h, jakož i předpis § 78 tr. z., podle něhož jsou zákonné ochrany účastny vedle korporací zákonně uznaných jen taková shromáždění, jež se konají za spolupůsobení nebo pod dohledem veřejného úřadu. Zvláště závažným je však ustanovení § 300 tr. z., podle něhož dopouští se přečinu pobuřování zejména také ten, kdo popuzuje jiné k nenávisti k ú ř a d ů m s t á t n í m n e b o b e c n í m (nebo k jednotlivým orgánům vlády), co se týče vedení jejich úřadu a je nepochybné, že také, pokud je v témž § řeč o »nařízeních nebo rozhodnutích úředních« a o »úřadech«, jsou tím míněny rovněž jen úřady státní neb obecní. Nejinak je tomu v příčině ustanovení § 315 tr. z., podle něhož zakládá činnost tam blíže naznačená dotyčný přestupek především, pokud byla předsevzata ohledně patentů, nařízení a pečeti ú ř a d ů s t á t n í c h n e b o b e c n í c h, pročež lze zcela bezpečně za to míti, že také, pokud se stejné zákonné ochrany dostává podle téhož předpisu i listinám podepsaným od v r c h n o s t i a čin tresce se podle jeho

druhé sazby přísněji, byl-li tu úmysl potupiti úřad, vztahují se oba tyto pojmy opět jen na úřady státní neb obecní. Konečně i za přestupek podle § 320 e) tr. z. trestati jest toho, kdo úřad policijní nebo obecní ošálí takovým způsobem, že tím veřejný dohled může býti uveden v omyl. Bez významu není ostatně ani druhý odstavec § 68 tr. z., vykládající blíže pojem »vrchnosti« podle jeho odstavce prvního v ten rozum, že jí jest vedle soudce a osoby vrchnostenské, zejména úředník, vyslanec, zřízenec nebo služebník úřadu státního neb obecního, stráž civilní, finanční nebo vojenská, jakož i četník, kdežto dalším tamtéž vypočteným orgánům přiznává se zákonná ochrana osob vrchnostenských jen za určitých předpokladů, byly-li totiž buď příslušným úřadem zeměpanským vzaty do přísahy nebo pokud vykonávají nějaký rozkaz vrchnostenský. Dlužno proto trvati na právním názoru, vysloveném opětně a důsledně také v rozhodnutích býv. nejv. soudu víd. (č. 178, 4273, 4334) i nejv. soudu čsl. (č. 416, 1674 sb. n. s.), že veřejnými úřady ve smyslu trestního zákona vůbec a podle čl. V. zákona ze dne 17. prosince 1862, č. 8 ř. z. z r. 1863, zvláště je rozuměti toliko úřady státní a obecní, jež, jsouce na venek vybaveny mocí rozhodovací a nařizovací, jsou trvale zřízeny, aby plnily v okruhu místní a věcné příslušnosti úkoly veřejné (státní) správy. Je na biletě, že s tohoto právního hlediska okresní nemocenské pojišťovny veřejnými úřady nejsou, ani jimi býti nemohou již proto, že nejsou úřady ani státními ani obecními. Jde tu o instituce, jimž přináleží sice pro důležitost oboru jejich působnosti jistý význam veřejnoprávní, jež však proto ještě nejsou veřejnými úřady, nýbrž jen zákonně uznanými korporacemi podle §§ 78 a 492 tr. z. (Rozh. č. 2478 sb. n. s.). Zásadně téhož názoru jsou i autoři, kteří se zabývali řešením dotčené právní otázky (viz stať »Korporace veřejnoprávní«, v sešitě XVI., II. svazku »Slovníku veřejného práva československého«, str. 730 a spis doc. dr. Matějky »Pojem veřejnoprávní korporace«, jakož i literaturu uvedenou v obou spisech). Instituce veřejného pojišťování, mezi něž náležejí podle obou spisů zejména též nemocenské pojišťovny podle §§ 23 a násl. zákona ze dne 9. října 1924, č. 221 Sb. z. a n. ve znění zákona ze dne 8. listopadu 1928, č. 184 Sb. z. a n., jsou v nich označeny jako veřejnoprávní právnické osoby, spočívající na principu zájmové samosprávy, nadané arci (str. 107 spisu Matějky) též vrchnostenskou pravomocí, zahrnující v sobě právo k vydávání individuálních správních aktů i právo autonomie a jako instituce, které mají (str. 83 téhož spisu), sice jakožto veřejnoprávní korporace své úřady, samy však úřadem nejsou, leč by byly samy nebo některé jejich orgány pověřeny jiným subjektem (státem, vyšší veřejnoprávní korporací), obstarávají jako jeho orgány jeho záležitosti. Na str. 104 praví se však výslovně, že stát, rozšiřuje tu činnost veřejné správy na nové obory, mohl arci svěřiti její provedení svým vlastním orgánům, že však toho z mnoha důvodů politických, národohospodářských, finanč-

ních a j. neučinil, nýbrž vytvořil za tím účelem ony veřejnoprávní právnické osoby, spočívající na principu zájmové samosprávy.

Bylo proto zmateční stížnosti, podané generální prokuraturou podle §§ 33, 479 tr. ř. vyhověti a uznati, jak se stalo.

R o z s u d e k z e d n e 7. XI. 1930 p o d č. j. Z m II. 198/30.

—t—

L I T E R Á R N Í Z P R Á V Y

Dr. A n t o n í n R á l i š: **Studie o přičetnosti.** Knihovna právnické fakulty university Komenského v Bratislavě. Svazek 33. V Bratislavě, 1931. Str. 173.

Docent kriminologie na bratislavské universitě Dr. Ráliš chce poskytnouti příspěvek k poznání podstaty a rázu právní instituce přičetnosti osob dospělých. Úmyslně vynechává partii o přičetnosti osob mladistvých, která se od vlastního problému přičetnosti značně odchyluje. Svoji studii rozdělil na 8 kapitol, z nichž první je nadepsána »sebevláda jako podklad přičetnosti«, druhá (vyloučení a omezení sebevlády) tvoří jakýsi úvod k dalším kapitolám o biologických (3.) a psychologických (4.) kriteriích nepřičetnosti. Následuje kapitola o zmenšené přičetnosti (5), o některých zvláštních stavech přičetnosti (6.), o podstatě přičetnosti (7.) a jakýsi exkurs o pozitivistických odpůrcích přičetnosti (8.).

Naznačíme především stručně obsah jednotlivých kapitol.

Zahajuje studii podle tradice pojednáním o svobodě vůle, správně R. uvádí, že spory o svobodu vůle ve smyslu filosofickém nemají významu pro trestní právo, jehož podkladem je pouhá schopnost sebeovládání.

Nepřičetnost není však dána každým vyloučením sebevlády, nýbrž pouze vyloučením sebevlády »determinací biologicko-pathologickou« (str. 21).

Pokud jde o jednotlivá biologická a psychologická kriteriá nepřičetnosti, dospívá R. po zevrubném rozboru jednotlivých řešení v trestních zákonech a osnovách k výsledku, že nejlépe vyhoví užití jako kriterií duševní poruchy a poruchy vědomí, je však nutné je kombinovati s kriterií psychologickými, tedy vylučovati přičetnost jen tehdy, jestliže pachatel pro duševní poruchu nebo poruchu vědomí nebyl s t r e s t n o s t činu rozpoznati nebo podle rozpoznání jednati (str. 46).

V otázce t. zv. zmenšené přičetnosti schvaluje celkem stanovisko čl. osnovy, také v tom směru, že se vyhnula nevhodnému terminu zmenšené přičetnosti, hovic případům sem zahrnovaným jednak fakultativním zmírněním trestu, jednak institucí ústavu pro choré vězně.

Mezi zvláštními stavy nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti R.